

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Václav Hrabě, beat generation

Václav Hrabě (13. června 1940 Příbram – 5. března 1965 Praha) byl český básník a částečně prozaik, jediný významný představitel tzv. beat generation v Československu, která se jinak rozmohla především v zemi svého vzniku, v USA.

Hrabě se narodil v Příbrami jako syn železničáře Jana Hraběte a Magdaleny rozené Kalinové. Studoval český jazyk a dějepis na Vysoké škole pedagogické v Praze, kterou absolvoval v roce 1961. Po vysoké škole nastoupil vojenskou službu v Horšovském Týně a po návratu z ní střídal zaměstnání: pracoval jako pomocný dělník, vychovatel na učňovském internátě, knihovník v Městské lidové knihovně a také jako lektor poezie v časopise Tvář. Teprve na podzim 1964 sehnal **učitelské místo** v Praze 5.

V únoru 1962 se oženil a v srpnu se mu narodil syn Jan Miškovský, v roce 1964 se však rozvedl.

Tvorba Václava Hraběte, stejně jako ostatních beatníků, úzce souvisela s **jazzovou a bluesovou hudbou**. Sám autor se učil hrát na několik hudebních nástrojů, mezi nimi klarinet a saxofon, a koncertoval se studentskými kapelami.

Osobně se setkal s americkým básníkem **Allenem Ginsbergem** a napsal s ním rozhovor (v roce 1965 u příležitosti jeho vystoupení v Praze).

Hrabětovy básně se za jeho života nedočkaly ani **jednoho knižního vydání**, všechny soubory vycházely až posmrtně, protože autor **tragicky zemřel** v necelých pětadvaceti letech, když se nešťastnou náhodou otrávil oxidem uhelnatým. Pohřben je v Lochovicích.

Dílo:

Autor **debutoval** roku 1962 v časopise *Univerzita Karlova* a ve vojenském periodiku *Zápisník*. Básněmi a publicistikou také přispíval do *Tváře*, kterou redigoval.

V letech 1965–67 se v litvínovském *Docela malém divadle* jeho básně staly podkladem pro poetické pásmo **Stop-time** (v roce 1967 vyšlo i knižně) a některé byly i zhudebněny, například Vladimírem Mišíkem.

Verše působí velmi autenticky, k čemuž přispívá i **volný verš**, kterým jsou psány.

- *Horečka*, časopisecky 1967, knižně 1994 – jediná dochovaná **povídka**

- *Stop-time*, 1969
- *Blues v modré a bílé*, 1977
- *Korunovační blues*, 1981
- *Černé nebe nad městem*, 1985
- *Blues pro bláznivou holku*, 1990 – kompletní vydání básnického díla, včetně nově objevené rukopisné pozůstalosti (edičně připravili Jaromír Pelc, Miroslav Kovářík a Jan Miškovský)
- *Blues*, 1995

Zhudebněné dílo:

Václav Hrabě byl sám muzikantem a jeho básně, jak napsal Michal Bystrov, přímo vybízejí k hudebnímu doprovodu. Přesto ho pro českou hudební scénu objevil až **Vladimír Mišík** na přelomu 70. a 80. let 20. století, kdy vyšly na albu skupiny *Etc... Etc...2* (1980) tři Mišíkem zhudebněné Hrabětovy básně *Variace na renesanční téma, Ty II.* a *Jam Session*. K Hrabětovi se Vladimír Mišík pak ještě několikrát vrátil (*Tma stéká do kaluží* na albu *Etc...3* a *Kdybych už měl umřít* na albu *Umlkly stroje*). Později Hraběte zhudebňoval také písničkář Vladimír Veit.

Doplňte:

..... Hrabě se narodil V Příbrami. Studoval a dějepis na Vysoké škole pedagogické v Praze. Střídal zaměstnání: pracoval jako pomocný dělník, vychovatel na učňovském internátě, knihovník v Městské lidové knihovně a také jako lektor poezie v časopise Teprve na podzim 1964 sehnal místo v Praze 5.

Tvorba Václava Hraběte, stejně jako ostatních beatníků, úzce souvisela s hudbou. Sám autor se učil hrát na několik hudebních nástrojů, mezi nimi a, a koncertoval se studentskými kapelami. Osobně se setkal s americkým básníkem a napsal s ním rozhovor (v roce 1965 u příležitosti jeho vystoupení v Praze).

Hrabětovy básně se za jeho života nedočkaly Autor tragicky zemřel v necelých, když se nešťastnou náhodou otrávil oxidem uhelnatým.

Poslechněte si Blues za Vladimíra Majakovského a Pár tónů, které přebývají v podání Miroslava Kovářika:

http://www.youtube.com/watch?v=MfyeKE_62co

<http://www.youtube.com/watch?v=XdiyfMe7SFI>

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

GYMNÁZIUM
PRACHATICE

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

BLUES PRO BLÁZNIVOU HOLKU A JINÉ BÁSNĚ

(1991; básně vznikaly v 1. pol. 60. let, vyšly posmrtně)

REDUTA BLUES

Hledám tě

v městě rozpáleném za poledne

v městě stočeném do klubíčka noci

Hledám tě

v tomto městě

rozkopaných ulic pivních lásek krásných

podzimů a dlouhých kostelních

věží které se podobají tvým

prstům

Hledám tě

a je to

asi legrační

naivní a beznadějně

Je přeci tolik tramvají v kterých mě můžeš minout

je tolik nároží kde můžeš prokřehlá

a doufající čekat

na někoho úplně jiného

je tolik biografů kde můžeš potichu plakat

nad divným koncem

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

krásného Itala

je tolik ulic a slov přes které na sebe nevidíme

je tolik mužů kteří tě mohou udělat

daleko šťastnější než by se to podařilo mně

je tolik dobře znějících milostných veršů

a republika má

v oběhu tolik peněz

je tolik domů kde můžeš právě být

na návštěvě Je tolik štěstí

(na doplňkové půjčky)

je tolik postelí

a tolik telefonních čísel

Jo máš pravdu je to trochu sentimentální

to co říkáme Ale co

třeba slunce To není .

pozér? Každý večer

se jde utopit

(s ohromnou parádou a bengálem)

a ráno zase vstává jakoby nic

Čekám

až pianista skončí

abych zahrál svůj chorus Nevím co

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

GYMNÁZIUM
PRACHATICE

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

budu hrát Je tolik dobře znějících
 milostných veršů a republika
 má tolik peněz
 v oběhu Je tolik postelí
 Ale hraju
 a myslím že to není beznadějně
 neboť skrze pot a kouř za sebou slyším buben
 jak v nepravidelných chraplavých příklepech vytlouká
 chválu věčného
 hledání

Úkoly pro práci s textem v hodině:

1. *Charakterizujte lyrického hrdinu básně.*
2. *Které motivy básně považujete za klíčové?*
3. *Jak se nazývá jev, při němž se nekryje veršové a syntaktické členění? Zamyslete se nad tím, jaký má vliv na význam básně a jak ovlivňuje její přednes. Je to funkční užití volného nerýmovaného verše?*
4. *Vyskloňujte jméno Hrabě. Podle jakého vzoru jej skloňujete?*

1.p. Václav....Hrabě.....

.....

evropský
sociální
fond v ČR

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Blues = je hudební styl, který vznikl v afro-americké otrocké komunitě v 19. století v USA. Blues je **světská** hudba, vycházející z náboženských gospelů a spirituálů. Na rozdíl od spirituálů byl v původním blues kladen hlavní důraz na **sólový zpěv**. Časté bylo používání modelu zvolání-odpověď. Sólový hlas byl později doprovázen hudebním nástrojem, velmi často kytarou.

Slovo blues v angličtině vyjadřuje **depressivní, smutný stav**, což charakterizuje i mnoho bluesových skladeb. Nejčastější a základní formou blues je dvanáctitaktová stále dokola opakovaná harmonická smyčka. Pro blues je typické čtyřčtvrtové členění taktu. V melodii je s oblibou využíváno synkop a úmyslně nepřesného frázování, které se „nevejde“ do základního rytmu - tím je kromě harmonického napětí dosaženo také **rytmického napětí** mezi doprovodem a sólovou (zpěvnou) linkou.

*Blues je sice jedním z nejoblíbenějších žánrů tohoto básníka, ale Hrabě rád pěstoval i jiné žánry, obzvláště z doby renesanční (**madrigal, sonet**):*

ZIMNÍ SONET

V přeplněném popelníku
ukolébávám ke spaní
pár tvých slov na která
si už nevzpomínáš

Opilost z mrazu a skřípající
tmy Někde pod Petřínem
popraskané hvězdy přecházejí
v zelený smutek bachovských klarin

Pomníky velkohubých lásek
scházejí na soucotě času
V popelníku přede mnou

oddychování
bílých králíčků s očima červenýma
kouřem a mládím

Úkoly pro práci s textem v hodině

1. Kterým ze typem sonetu se Václav Hrabě inspiroval a v čem tento žánr lyrické poezie pozměnil?

Italský sonet italsí básníci s oblibou skládali sonety, mezi nimi **Dante Alighieri** (1265–1321) a **Francesco Petrarca** (1304–1374). V původní podobě byl italský sonet rozdělen do osmiverší a šestiverší. **Osmiverší** obsahovalo **propozici** a **šestiverší** pak přineslo její **řešení**. Původní sonet měl rýmovou strukturu **a-b-a-b, a-b-a-b**, avšak sonet brzy získal strukturu **a-b-b-a, a-b-b-a**. Šestiverší bylo možné rýmovat dvěma způsoby: **c-d-e-c-d-e** a **c-d-c-c-d-c**. Později byla uvedena i další rýmová schémata. Devátý verš (tzv. **volta**) tvořil **obrat** v celé básni a **změnu tématu či atmosféry sonetu**.

V 17. století vzniká nové schéma sonetu, nazývané **sonetem anglickým**. Mezi básníky, kteří jej uvedli do života, patří především **William Shakespeare**, po němž se anglickému sonetu říká někdy též sonet shakespearovský.

Anglický sonet tvoří **tři čtyřverší** a **dvojverší**. Toto závěrečné dvojverší (**couplet**) pak přináší nečekaný **tematický nebo obrazový obrat**. Obvyklé rýmové schéma sonetu je **a-b-a-b, c-d-c-d, e-f-e-f, g-g**.

2. Charakterizujte lyrického hrdinu básně.
3. Které motivy vás zaujaly?
4. Porovnejte lyrické hrdiny obou básní, jejich motivy a pointy. Ze srovnání textů lze rozpoznat dosti zřetelně **vývojovou proměnu** Hrabětovy poezie. (První text je raný, druhý z posledního básníkovy období.)

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

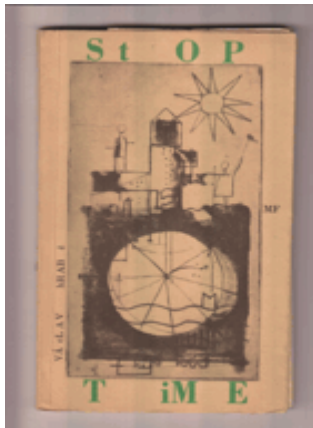
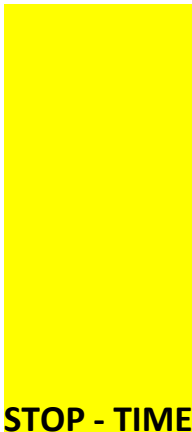

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

GYMNÁZIUM
PRACHATICE

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

STOP - TIME (1969)

(...)

Spíš

kolébána křikem

lásky ještě bláznivější

než je naše

V tuto chvíli jistě aspoň někteří pánové

seriózní počestní a usedlí

(za každého režimu a roční i denní doby)

se zvedli od svých zaručeně spolehlivých aut

manželek nebo televizorů

aby burácivým hlasem tragédií

vznesli obžalobu proti cynismu a amorálnosti

nejmladší generace Ale ty spíš

(pravou ruku pod mojí hlavou a levicí mě objímáš)

jako rozmarýn do potoka hozený

a já se dívám jak kýčařský soumrak

otrhává zapadající slunce kousek po kousku

jako lístky kopretiny

(Má mě ráda? Nemá mě ráda?)

A zbývá nám ještě pět cigaret a spousta

milování

zkráceno

Úkoly pro práci s textem v hodině:

1. *Proti čemu se lyrický subjekt v básni bouří? Nachází nějakou protiváhu svého vzdoru? Proč se báseň jmenuje Stop-time?*
2. *Vyznačte v básni tematické předěly.*
3. *Zopakujte si typické znaky žánru **blues**. Je možné označit jako blues i tuto báseň Václava Hraběte?*
4. *Podtrhněte v textu **básnická přirovnání**.*
5. *Dokážete vysvětlit, proč verše Václava Hraběte byly a stále jsou tak populární především u mladé generace?*

(Poslechněte si např. hudební verzi básně Variace na renesanční téma od Vladimíra Mišíka. Osloví vás její text i hudba něčím i dnes?)

<http://www.youtube.com/watch?v=TelyehE8BD0>

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

POJMY:

Beat generation [bít dženerejšn], česky též beatnici [bítnici] a beatová [bítová] generace, bylo umělecké a literární hnutí v USA.

Toto hnutí vzniklo ve druhé polovině 50. let a tento směr se týká víceméně pouze USA. Beatnici se vyznačovali nonkonformním bohémským způsobem života, stavěli se do konfrontace s tradičním způsobem života a s tradiční literaturou. Pokoušeli se najít vlastní styl, ten se projevoval především v popisu svých životních zkušeností – toulání se po USA, happeningy, experimenty s drogami atp.

V poezii se autoři soustředili na nalezení vztahu mezi autorem a čtenářem, proto začali svoji poezii veřejně recitovat, nejprve tak činili v různých barech, galeriích a kavárnách, poté i na velkých mítincích.

Autoři byli často ovlivněni orientálními náboženskými a filosofickými představami. Nejoblíbenějším se stal zen-buddhismus. Dalším výrazným prvkem, který ovlivnil a inspiroval tyto autory, především básníky, byl jazz. Jazzovou hudbou byla často doprovázena i jejich veřejná vystoupení.

Volný verš - verš, v němž se nepracuje s žádnými obvyklými prvky prozodie, tj. ani s přízvukem, ani s délkou samohlásek, ani se v něm nevyskytuje konstantní počet slabik ve verši. Naproti tomu využívá například tempo či větnou intonaci. Poměrně častým prostředkem je také vynechávání interpunkce. Velmi častou variantou volného verše je to, že se v textu samotném sice vyskytují metrické prvky, nicméně nejsou v celé básni shodné (např. po trochejském verši následuje daktylský, po tomto daktylu zase jambický atd.). Často jsou veškeré metrické prvky zrušeny zcela.

Volný verš poprvé použil americký básník Walt Whitman, je velmi rozšířen v moderní poezii jako projev opovrhování konvencemi „staré“ literatury, které pro řadu současných básníků představuje mj. vázaný verš.